

ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ «Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ»

ΕΛΙΣΜΕ
(19 Οκτωβρίου 2016)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ (Ιπποκράτης Δασκαλάκης)

Ένα τροχαιό ατύχημα που προκάλεσε το θάνατο του Bassel al-Assad (1994), πρωτότοκου υιού του τότε Προέδρου Hafez al-Assad, ανέτρεψε την προσχεδιασμένη σειρά διαδοχής και οδήγησε τον δευτερότοκο, ειδικευόμενο οφθαλμίατρο Bashar al-Assad, από την ιατρική σχολή Western Eye του Λονδίνου στη στρατιωτική σχολή της Homs και μετά στην ανάληψη της εξουσίας της Συρίας (2000). Ο νέος Πρόεδρος ξεκίνησε την πορεία του με ελπιδοφόρα ανοίγματα στην πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας και με ψήγματα φιλελευθεροποίησης του καθεστώτος. Όμως, τα απόνερα της αραβικής άνοιξης, η οικονομική δυσπραγία, η αδυσώπητη διαφθορά, η σκληρότητα του καθεστώτος και οι έξωθεν παρεμβάσεις, οδήγησαν το 2011 σε μια λαϊκή εξέγερση που σύντομα μετατράπηκε σε ανελέητο εμφύλιο πόλεμο.

Το καθεστώς του Bashar al-Assad επέδειξε τρομερή αντοχή στη διεθνή απομόνωση και στα καίρια πλήγματα που δέχθηκε στο εσωτερικό της χώρας αντιμετωπίζοντας τους αντιπάλους του με τρομερή σκληρότητα αλλά παράλληλα και επιδέξιους πολιτικούς ελιγμούς. Ενώ τα γειτονικά προσωποπαγή δικτατορικά καθεστώτα της περιοχής κατέρρεαν το ένα μετά το άλλο, με μικρότερη ή μεγαλύτερη αντίσταση, ο Bashar al-Assad επέλεξε την οδό της μέχρι τελικής πτώσεως αναμέτρησης, αδιαφορώντας για τις απώλειες. Αξιοσημείωτη η αντοχή του στις επιτυχίες των αντιπάλων στα πεδία των μαχών που οδήγησαν σε σημαντικό περιορισμό της ελεγχόμενης από το καθεστώς επικράτειας. Ακόμη όμως μεγαλύτερη η ικανότητα του να προβάλλει (με αρκετή αξιοπιστία), τη διατήρηση του καθεστώτος του ως τη βέλτιστη εναλλακτική λύση στην επικράτηση των ακραίων ισλαμιστικών στοιχείων και να περιορίσει, την ακατανόητη ίσως, δυτική εμμονή στην απομάκρυνση του από την εξουσία. Στη σφοδρή αυτή σύγκρουση που συνεχίζεται με αμείωτο ρυθμό από το 2011, βρήκε συμμάχους τους Ιρανούς Σίιτες, φανατικούς αντίπαλους των Αράβων Σουνιτών, αλλά και τη Ρωσία που επέδειξε μια σθεναρή διπλωματική, οικονομική και στρατιωτική υποστήριξη στη Δαμασκό, φθάνοντας μέχρι και την άμεση στρατιωτική εμπλοκή στα πεδία των μαχών (φθινόπωρο 2015). Βέβαια το «puzzle» των αντικρουόμενων συμφερόντων των δεκάδων εμπλεκόμενων είναι τρομερά πολύπλοκο και περιλαμβάνει εκτός από τις μεγάλες δυνάμεις, κράτη της ευρύτερης περιοχής, θρησκευτικές και εθνοτικές ομαδοποιήσεις και κάστες, τρομοκρατικές οργανώσεις, επιχειρηματικά συμφέροντα, προσωπικές φιλοδοξίες ακόμη και τοπικές ανεξέλεγκτες εγκληματικές και προσωποπαγείς ομάδες. Αρκετοί μάλιστα εκ των εμπλεκόμενων συχνά μεταπηδούν από τη μια ομάδα στην άλλη, μεταλλάσσονται, μετονομάζονται και ενίοτε στρέφουν τα όπλα τους εναντίον των

πρώην συμμάχων τους. Η σύγκρουση αυτή που ξεκίνησε την άνοιξη του 2011, ως ένας χαμηλής έντασης λαϊκός ξεσηκωμός κατά του καθεστώτος, με επίκεντρο πόλη Daara στη Νότιο Συρία, πολύ γρήγορα μετατράπηκε σε ένα εμφύλιο πόλεμο με θρησκευτικό-εθνοτικό διαχωρισμό και ενεργό συμμετοχή ξένων δυνάμεων («proxy war»), αλλοδαπών πολεμιστών και τελικά σε ένα πόλεμο «όλων εναντίον όλων» με κύρια θύματα τους αμάχους.

Σε αυτό το περιβάλλον βρήκε γόνιμο έδαφος η ισλαμιστική τρομοκρατία με πανσπερμία οργανώσεων και ομάδων. Κύριες οργανώσεις, οISIS (Islamic State in Iraq and Syria), η al-Nusra (ελεγχόμενη από την al-Qaedaπου τον Ιούνιο του 2016 μετονομάστηκε σε Jabhat Fateh al-Sham) αλλά και δεκάδες άλλα παρακλάδια φανατικών μικρότερων οργανώσεων. Στα μέσα του 2014, ο ISIS κατάφερε να εδραιώσει μια σκιώδη κρατική εξουσία στα εδάφη της Συρίας και Ιράκ που ελέγχει αυτοανακηρύσσοντας το «Ισλαμικό Κράτος». Το θέατρο των επιχειρήσεων των ισλαμιστικών οργανώσεων (τζιχαντιστές) αποτελεί ένα ενιαίο χώρο σε Συρία και Ιράκ, γεγονός που δημιουργεί αρκετούς περιορισμούς στην αντιμετώπιση τους. Εξάλλου, ο ISIS δημιουργήθηκε στο Ιράκ, ανδρώθηκε στα πεδία των μαχών της Συρίας και εμφανίστηκε απειλητικά το 2014 με τον έλεγχο σημαντικών περιοχών και των δύο χωρών καθιστώντας τη συριακή πόλη Raqqa πρωτεύουσα του «Ισλαμικού Κράτους». Οι τρομοκρατικές ενέργειες του ISIS έχουν εξαπλωθεί πλέον της Συρίας και του Ιράκ, σε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή, τη Βόρειο και την Υποσαχάρια Αφρική, σε μια προσπάθεια αποσταθεροποίησης των καθεστώτων και δημιουργίας «failed states» (πχ Λιβύη, Μαλί). Αυτά τα αποσταθεροποιημένα κράτη παρέχουν ευνοϊκές συνθήκες για την εκκόλαψη ποικιλόμορφων τρομοκρατικών ισλαμιστικών οργανώσεων. Παράλληλα, με εντυπωσιακά τρομοκρατικά κτυπήματα σε χώρες της Δύσεως και τη Ρωσία, οι τζιχαντιστές προσπαθούν, μάλλον μάταια, να κάμψουν την εκστρατεία αντιμετώπισης τους που έχουν αναλάβει αυτές οι χώρες. Το τελευταίο διάστημα, οι ισλαμιστικές οργανώσεις, αποδυναμωμένες στα πεδία των μαχών, καταφεύγουν στο πανάρχαιο όπλο της τρομοκρατίας κατά «μαλακών» στόχων των αντιπάλων σε συνδυασμό με μια επιτυχημένη χρήση μέσω κοινωνικής δικτύωσης.

Μέχρι σήμερα (Οκτώβριος 2016), οι συγκρούσεις στη Συρία έχουν προκαλέσει το θάνατο περίπου 300.000 ατόμων και την αναγκαστική μετακίνηση (στο εσωτερικό αλλά και εξωτερικό) τουλάχιστον 8 εκατομμυρίων κατοίκων. Ολόκληρη η χώρα έχει μετατραπεί σε ένα πεδίο ανελέητων συγκρούσεων και τρομοκρατικών ενεργειών ενώ οι σημαντικότερες πόλεις, συμπεριλαμβανομένης και της πρωτεύουσας Δαμασκού, έχουν υποστεί σημαντικότερες καταστροφές. Ειδικά το άλλοτε οικονομικό κέντρο της χώρας, Aleppo, στη βόρεια Συρία έχει καταστεί θέατρο αιματηρών επιχειρήσεων και έχει μετατραπεί σε σωρούς ερειπίων. Ως αποτέλεσμα των συγκρούσεων (όχι όμως και αποκλειστικά), από το 2015 έχουν γιγαντωθεί και οι αριθμοί των ατόμων που προσπαθούν να κινηθούν προς χώρες της Ευρώπης για αναζήτηση μιας καλύτερης τύχης. Το τεράστιο αυτό κύμα των προσφύγων και μεταναστών δημιούργησε σωρεία προβλημάτων στις ευρωπαϊκές χώρες, προκαλώντας εσωτερικές αντιδράσεις, διαμάχες αλλά και τριβές στις μεταξύ των

κρατών σχέσεις, χωρίς μάλιστα μέχρι σήμερα να έχει βρεθεί ικανοποιητική λύση. Παράλληλα οι προσπάθειες επίτευξης εκχειρίδας μεταξύ των εμπλεκομένων, κυρίως με τη μεσολάβηση ΗΠΑ και Ρωσίας, έχουν μέχρι στιγμής αποτύχει με τις δύο μεσολαβούσες πλευρές αλλά και όλους τους εμπλεκομένους να ανταλλάσουν κατηγορίες για τις ευθύνες της αποτυχίας.

ΡΟΛΟΣ ΗΠΑ ΚΑΙ ΡΩΣΙΑΣ (Βασίλης Κοψαχείλης)

Πολλές απόψεις, με μεγαλύτερη ή μικρότερη αξιοπιστία και αντικειμενικότητα, έχουν διατυπωθεί για τα αίτια της συριακής εμφύλιας σύρραξης. Το παρόν κείμενο δεν αποδέχεται μονόπλευρες ή συνομωσιολογικές αιτιολογήσεις που αποδίδουν την ευθύνη σε ένα και μοναδικό παράγοντα ή παντοδύναμο κέντρο εξουσίας (πολιτικό ή επιχειρηματικό). Η περιοχή της ευρύτερης Μέσης Ανατολής ανέκαθεν ταλανίζεται από πληθώρα αποσταθεροποιητικών παραγόντων που δημιουργήθηκαν από ιστορικές συγκυρίες, χρόνιες αντιπαραθέσεις, καταστροφικές εμπλοκές ξένων δυνάμεων και εσφαλμένες επιλογές των ιδίων των κατοίκων και κυρίως των ηγεσιών και τοπικών ελίτ.

Αναμφισβήτητα, οι ΗΠΑ έχουν παίξει ρόλο «ηθικού αυτουργού» στη συριακή κρίση καθώς θεώρησαν ότι θα μπορούσαν να προωθήσουν τους παρακάτω στόχους δημιουργώντας μια νέα κατάσταση στη Μέση Ανατολή:

- Καθεστωτική αλλαγή με ανατροπή του Bashar al-Assad και αντικατάσταση των Μπααθιστών με ένα μετριοπαθές και φιλικό προς τις ΗΠΑ, σουνιτικού μουσουλμανικού καθεστώτος.
- Άνοιγμα της Συρίας για μελλοντική υλοποίηση ενεργειακών projects (κυρίως αγωγοί) αμερικανικών συμφερόντων.
- Απομάκρυνση της Συρίας από το σιιτικό άξονα (ταυτόχρονη αποδυνάμωση του) και αύξηση της ασφάλειας του Ισραήλ και Λιβάνου.
- Ενδεχόμενη ίδρυση μιας ανεξάρτητης (ή ημιανεξάρτητης) κουρδικής οντότητας, ελεγχόμενης από τις ΗΠΑ, ως σφήνας στα τουρκοσυριακά σύνορα.

Στα πλαίσια αυτού του σχεδίου, η αρχική πολύπλευρη στήριξη των ΗΠΑ στις δυνάμεις της αποκαλούμενης «μετριοπαθούς» αντιπολίτευσης στην εξέγερση τους κατά του καθεστώτος υπήρξε απροκάλυπτη, παραβλέποντας (ορισμένοι αναλυτές ομιλούν και για έμμεση υποστήριξη μέσω τρίτων) τη σημαντική ενίσχυση και γιγάντωση πλήθους εξτρεμιστικών ισλαμιστικών οργανώσεων με κυριότερες το «Ισλαμικό Κράτος» και την Jabhat Fatah al-Sham (πρώην al-Nusra). Η μη αναμενόμενη επιβίωση του καθεστώτος Assad, η κλιμάκωση των συγκρούσεων με το ανθρωπιστικό δράμα που ακολούθησε, οι συνέπειες της άφρονος ενίσχυσης κάθε είδους εξτρεμιστών και της τρομοκρατίας αλλά και οι θέσεις και τελικά η επέμβαση της Ρωσίας, εγκλώβισαν τις ΗΠΑ σε μια φαινομενικά αδιέξοδο πολιτική.

Η ακατανόητη για εμάς αμερικανική πολιτική μας οδηγεί να αναρωτηθούμε εάν η στρατηγική των ΗΠΑ ήταν εξ αρχής (από το 2010) η πρόκληση χάους και ο εγκλωβισμός όλων των δυνητικών αντιπάλων τους (δυτικών και ανατολικών), αφού οι ίδιες δεν είχαν πλέον κανένα στρατηγικό συμφέρον (κυρίως ενεργειακό) φυσικής παρουσίας τους στην περιοχή. Οι υποθέσεις αυτές έρχονται σε αντίθεση με την κοινά αποδεκτή πεποίθηση περί προσπάθειας αποδυνάμωσης της ρωσικής παρουσίας στην περιοχή (βάσεις στη Συρία) καθώς ενδεχομένως οι ΗΠΑ να επιθυμούν, από το 2013 και μετά, την εμπλοκή και της Ρωσίας και της Γερμανίας αφού εξασφάλισαν ήδη την εμπλοκή της Βρετανίας και της Γαλλίας στο Ιράκ.

Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι ενώ η Ρωσία εμφανίζεται στη Μεσοποταμία με μια ξεκάθαρη φωνή και πολιτική, αντίθετα η ΗΠΑ παρουσιάζονται με πολλές φωνές, στρατηγικές, αντιπροσώπους και συμφέροντα, γεγονός που αντικατοπτρίζει την στρατηγική σύγχυση και τον καταστροφικό σε περιόδους κρίσης πλουραλισμό της Ουάσιγκτον χαρακτηριστικό της πολυεπίπεδης λειτουργίας της αμερικανικής δημοκρατίας..

Στον αντίποδα, η αρχική διστακτική στάση της Ρωσίας τα δύο πρώτα χρόνια των συγκρούσεων μεταβλήθηκε σταδιακά και κατέληξε στην πλήρη και ενεργό υποστήριξη του καθεστώτος που εκδηλώθηκε με την στρατιωτική της επέμβαση το φθινόπωρο του 2015. Παράλληλα, στα διεθνή όργανα στήριξε πολλάκις το καθεστώς της Δαμασκού και με τη συνετή της στάση οδήγησε σε έναν επιτυχημένο συμβιβασμό για την τύχη του χημικού οπλοστασίου του Bashar al-Assad. Η επέμβαση της διέσωσε από την κατάρρευση το καθεστώς της Δαμασκού που παρά τη στήριξη των ιρανικών δυνάμεων και των συμμάχων του είχε αρχίσει να κλονίζεται επικίνδυνα. Με την ενεργό συμμετοχή της υπέρ του καθεστώτος η Ρωσία:

- Διατηρεί στην εξουσία ένα φιλικό προς αυτήν καθεστώς
- Εξασφαλίζει την παρουσία ρωσικών στρατευμάτων στην περιοχή και τη λειτουργία των βάσεων της στην Ανατολική Μεσόγειο.
- Εκπέμπει μήνυμα αποφασιστικότητας και εικόνας πιστού συμμάχου.
- Εμπεδώνει την εικόνα της «υπερδύναμης» που επιστρέφει στην περιοχή.
- Περικυκλώνει την ανήσυχη Τουρκία.
- Καταγράφει κέρδη για ενδεχόμενη μελλοντική διαπραγματεύση με τις ΗΠΑ.
- Εμφανίζεται διεθνώς, ως ο παράγων σταθερότητας που μέσω πιέσεων προς τη Δαμασκό μπορεί να συνεισφέρει στην ειρήνευση και ενδεχόμενη λύση του προβλήματος.

Σε αυτό το πλαίσιο και με άξονα την επίτευξη των παραπάνω στόχων διαπραγματεύεται με τις ΗΠΑ την επιβολή μιας εκχειρίδας που θα επιτρέψει την ουσιαστική συνέχιση των διαπραγματεύσεων για την εξεύρεση πολιτικής λύσεως. Επί του παρόντος όμως, οι δύο υπερδυνάμεις, με προφανή την έλλειψη αμοιβαίας εμπιστοσύνης και για σωρεία άλλων λόγων, δεν μπορούν να βρουν κοινό βηματισμό

και οι συμφωνηθείσες εκχειρίδες καταρρέουν εν μέσω αλληλοκατηγοριών. Φυσικά, τα αντίπαλα μέρη προσπαθούν να εκμεταλλευθούν υπέρ τους τις ισορροπίες και δεν διστάζουν να δυναμιτίζουν τις εκχειρίδες.

Καθόσον μια συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας δεν φαίνεται δυνατή, (για το επόμενο εξάμηνο), οι περιφερειακοί και ντόπιοι παίκτες εντείνουν τις προσπάθειες τους για βελτίωση των θέσεων τους συνεχίζοντας τον αγώνα φθοράς. Εκτιμάται ότι οι εχθροπραξίες, με αδυναμία επικράτησης οποιαδήποτε πλευράς, θα συνεχιστούν μέχρι πλήρους εξαντλήσεως ή μιας εκχειρίας που θα επιβληθεί από τις δύο υπερδυνάμεις.

ΑΡΑΒΙΚΑ ΚΡΑΤΗ (Ιωάννης Μπαλτζώης)

Με πυρήνα την συριακή κρίση είχαν διαμορφωθεί στον Αραβικό κόσμο δύο αντίπαλα περιφερειακά υποσυστήματα, ιδιαίτερα στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Από την μια πλευρά, τα κράτη που είχαν ταχθεί υπέρ της ανατροπής του καθεστώτος Bashar al-Assad στην Συρία και ήταν το σουνιτικό «υποσυστημικό» σύμπλοκο της Σαουδικής Αραβίας, της Τουρκίας και του Κατάρ, συνεπικουρούμενα πολιτικά τουλάχιστον με τα λοιπά σουνιτικά κράτη και φιλικά με τα ανωτέρω. Από την άλλη, υπέρ της διατηρήσεως του καθεστώτος Bashar al-Assad ήταν το σιϊτικό «υποσυστημικό» σύμπλοκο του Ιράν, του Ιράκ και η οργάνωση Hezbollah του Λιβάνου.

Το κενό ισχύος που δημιουργήθηκε μετά την έναρξη της συριακής κρίσης (Μάρτιος 2011) λειτούργησε σαν μαγνήτης για τις περιφερειακές επιδιώξεις των κέντρων ισχύος του συστήματος της Μέσης Ανατολής, αλλά και ως πηγή κινδύνων και αστάθειας για το ευρύτερο Μεσανατολικό σύστημα. Έτσι λοιπόν ο συριακός πόλεμος παρείχε στα σουνιτικά κράτη και κέντρα ισχύος του συστήματος, δηλαδή την Σαουδική Αραβία, την Τουρκία και το Κατάρ, μια εξέχουσα ευκαιρία να την εκμεταλλευτούν, ήτοι ένα γεωπολιτικό ρήγμα, με σκοπό να επιφέρουν ένα σημαντικό πλήγμα στην συνοχή της ιρανικής ισχύος στην κεντρική περιοχή της Μέσης Ανατολής. Δόθηκε έτσι η ευκαιρία στο σουνιτικό μπλοκ (υποσύστημα) να δοκιμάσει την διάρρηξη του περίφημου σιϊτικού άξονα , Ιράν, Ιράκ, Συρία, Λίβανος, που ήταν ο επιδιωκόμενος σκοπός για γεωπολιτικούς και ενεργειακούς λόγους. Ο ενεργειακός παράγοντας θεωρείται από πολλούς αναλυτές, προφανώς ο κυριότερος γενεσιουργός παράγοντας της κατ' ευφημισμό «Αραβική Άνοιξη». Οι σχεδιαζόμενοι από τα δύο υποσυστήματα ανταγωνιστικοί αγωγοί μεταφοράς υδρογονανθράκων είναι σαφώς από τις κύριες αιτίες της σύγκρουσης (περισσότερες λεπτομέρειες στη σχετική παράγραφο για την ενέργεια).

Με τον τρόπο αυτό, οι διαμορφούμενες στρατηγικές συμμαχίες στον πόλεμο της Συρίας, ταυτίζονται με τους επωφελούμενους των δύο σχεδιαζόμενων ανταγωνιστικών αγωγών. Κατά συνέπεια, καθίσταται σαφές, ότι ο λεγόμενος συριακός εμφύλιος, κάθε άλλο παρά μονοσήμαντα, εσωτερικά – περιφερειακά

κίνητρα έχει. Και φυσικά δεν ήταν ζήτημα μιας απλής αλλαγής ενός απολυταρχικού (και όχι τόσο δημοκρατικού καθεστώτος), ή πτώσης του Bashar al-Assad, αλλά ευρύτερων γεωπολιτικών και ενεργειακών αντικρουόμενων συμφερόντων. Η σύγκρουση στη Συρία αποτελεί μια διαπάλη μεταξύ του σουνιτικού υποσυστήματος της Μέσης Ανατολής, με ηγέτιδα δύναμη την Σαουδική Αραβία με το αντίπαλο δέος, το σιίτικό υποσύστημα, με ηγέτιδα δύναμη το Ιράν. Η Τουρκία, συμμετέχει στο σουνιτικό υποσύστημα για δικούς της λόγους, που δεν θα αναφερθούν στην παρούσα υποπαράγραφο.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ (Ιωάννης Μπαλτζώης)

Τουρκία και Ισραήλ, οι παλιοί φίλοι, που έγιναν εχθροί, μισήθηκαν πολύ και στο τέλος αναγκάστηκαν σε μια αναγκαστική συμφιλίωση, με σύμφωνο συμβίωσης, τα κοινά τους συμφέροντα, στις σημερινές συνθήκες και ραγδαίες εξελίξεις. Και οι δύο χώρες ενεπλάκησαν στον συριακό πόλεμο είτε φανερά και άμεσα όπως η Τουρκία, είτε με επιτήδεια ουδετερότητα, που εκφράζεται όμως δια αντιπροσώπων ή δια παρασκηνιακών διαβουλεύσεων, στην περίπτωση του Ισραήλ. Οι δύο περιπτώσεις είναι χαρακτηριστικές, ενδιαφέρουσες, αλλά με τελείως διαφορετική προσέγγιση, καθόσον οι εθνικοί στρατηγικοί στόχοι των είναι διαφορετικοί. Για την Τουρκία, το θέμα άπτεται ανάλογα με τις εξελίξεις, ακόμη και στην εθνική της ακεραιότητα, αν δημιουργηθεί ενιαίο κουρδικό κράτος στα νότια και ΝΑ σύνορά της, καθόσον αυτό θα αποτελέσει την θρυαλλίδα του ξεσηκωμού και του αγώνα της ανεξαρτησίας των Κούρδων στο ΝΑ τμήμα της Τουρκίας, όπου επικρατεί σε συντριπτική πλειοψηφία ο κουρδικός πληθυσμός. Για το Ισραήλ το ενδιαφέρον του έγκειται ουσιαστικά στο αύριο του πολέμου και την κατάσταση που θα επικρατήσει στην περιοχή, σε αυτό που κάποτε ήταν το κράτος της Συρίας. Το κυρίαρχο θέμα για την Ισραηλινή υψηλή στρατηγική δεν είναι πως θα εξελιχθεί ο πόλεμος, ποιοι θα επικρατήσουν και πως θα διαμελισθεί η Συρία, αλλά πως θα διατηρηθεί η εθνική ασφάλεια, εντός αλλά ιδιαίτερα στα βόρεια σύνορά του και να μην ενισχυθούν με την νέα γεωπολιτική κατάσταση οι κυριότεροι εχθροί του, το Ιράν και η οργάνωση Hezbollah στον Λίβανο, άμεσα εμπλεκόμενοι στον συριακό πόλεμο και υποστηρικτές του καθεστώτος Assad. Έτσι από την αρχή του πολέμου η Ιερουσαλήμ δεν φαίνεται να διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο και δεν έχει συμμετοχή στην συριακή κρίση. Επικρατεί η άποψη «καλύτερα με τον Δαίμονα που γνωρίζουμε, παρά με τους Διαβόλους που δεν τους ξέρουμε». Με την συνέχιση του πολέμου, το Ισραήλ εμπλέκεται σε επιχειρήσεις αποτροπής τόσο τζιχαντιστών όσο και μαχητών Hezbollah και Ιρανικών δυνάμεων κοντά στα βόρεια σύνορά του, με βομβαρδισμούς Α/Φ, αλλά και πυροβολικού, ακόμη και με επιχειρήσεις εντός του Συριακού εδάφους ισραηλινών ειδικών δυνάμεων, πάντα για τον σκοπό που αναφέραμε. Εκπρόσωποί του στον πόλεμο οι Κούρδοι, τόσο της Συρίας, όσο και του Ιράκ.

Η δημιουργία ενός ανεξάρτητου ή αυτόνομου κουρδικού κράτους στη Συρία και η ενδεχόμενη σύνδεσή του με την ημιαυτόνομη κουρδική περιοχή του Ιράκ και αργότερα πιθανώς την ένωση, θα δημιουργούσε ένα σημαντικό νέο κράτος με

πληθυσμό 40 εκατομμυρίων στην καρδιά της Μέσης Ανατολής, το οποίο θα ήταν σύμμαχος και πολύ φιλικό με το Ισραήλ. Επιπλέον, όπως εκτιμάται, οι σχέσεις με τους Κούρδους εξασφαλίζουν στο Ισραήλ το πρώτο «πάτημα», δηλαδή την εσωτερική εδραίωση του ρόλου του Ισραήλ, στην σημερινή και στην μελλοντική, την διαφορετική από ότι είναι σήμερα Συρία.

Η Τουρκία ήθελε (όπως ήταν ο αρχικός σχεδιασμός των ΗΠΑ και των Σουνιτικών Αραβικών κρατών) πάση θυσία πτώση του Assad και αποφυγή δημιουργίας κουρδικού κράτους στη Βόρεια Συρία με τη στήριξη του πρώτου και της Ρωσίας. Ξεκίνησε την εμπλοκή της στον πόλεμο με την μεγαλόπνοη ιδέα προσαρτήσεως συριακών εδαφών, σε περιοχές που ζούσαν Τουρκεμένοι ή Τουρκμάνοι, αλλά σιγά-σιγά η εμπλοκή της έγινε «μπούμερανγκ», ιδιαίτερα μετά την Ρωσική εμπλοκή και την νικηφόρα επιστροφή των Συριακών δυνάμεων κατά του ISIS (Daesh), καθώς και τις επιτυχίες των Κούρδων της Συρίας, του YPG, που στηρίζεται καθαρά από τις ΗΠΑ. Το «σουλτανάτο» του Erdogan έχει ελπίδες να σωθεί από μέγιστη πολιτική πανωλεθρία στο εσωτερικό της χώρας μόνο αν πετύχαινε το σχέδιο ανατροπής του Assad και αποφυγής κουρδικού κράτους στη Συρία, κάτι που με τις σημερινές εξελίξεις φαίνεται αδύνατο, ο δε Assad θα αποτελέσει τελικά μέρος της επίλυσης του προβλήματος!

Η Τουρκία έχει συμβάλει ουσιαστικά και μοναδικά στην κλιμάκωση του εμφυλίου πολέμου στην Συρία. Το έδαφος της αποτέλεσε την βάση εκπαίδευσης τζιχαντιστών, με την πλουσιοπάροχη αρωγή Σαουδικής Αραβίας και Κατάρ. Τα σύνορα της Τουρκίας αποτέλεσαν την ελευθέρα ζώνη διελύσεως στρατιωτικού εξοπλισμού, καθώς και πάσης φύσεως αντιστασιακών ομάδων κατά του καθεστώτος Assad, μεταξύ των οποίων και ακραίων ισλαμιστών που συνδέονται άμεσα με την διεθνή τρομοκρατία. Για να αντιληφθούμε την εμπλοκή της Τουρκίας θα αναφερθούμε μόνο στην έκθεση πληροφοριών (Φεβρουάριος 2016) που η Ρωσία κατέθεσε στα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, σχετικά με τις δραστηριότητες της Τουρκίας σε όφελος των τζιχαντιστών που δραστηριοποιούνται στη Συρία, πριν οι δύο ηγέτες Putin-Erdogan τα βρουν και γίνουν «φιλαράκια», τον Ιούλιο 2016. Το έγγραφο αυτό περιέχει μια δεκάδα γεγονότα τα οποία, το καθένα χωριστά, παραβιάζουν ένα ή περισσότερα ψηφίσματα του Συμβουλίου. Η έκθεση των ρωσικών υπηρεσιών πληροφοριών αποκαλύπτει το ρόλο τριών τουρκικών ανθρωπιστικών ΜΚΟ (IHH, Imkander και ÖncüNesil), που ελέγχονται φυσικά από την MIT, για τη παράδοση όπλων στους τζιχαντιστές. Ακόμη αποκαλύπτει ότι η MIT δημιούργησε την «Ταξιαρχία Σουλτάνος Αμπντούλ Χαμίτ», μέλος του ISIS (Daesh), που περιλαμβάνει τις κύριες τουρκμενικές πολιτοφυλακές και ότι έχει εκπαιδεύσει τα μέλη της στη βάση του Bayir-Bucak υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτών των ειδικών δυνάμεων επέμβασης του Γενικού Επιτελείου του τουρκικού στρατού και της MIT. Διευκρινίζει ότι η τουρκμενική ταξιαρχία συνεργάζεται στενά με την Al-Qaeda. Αυτές οι πληροφορίες προστίθενται στις ήδη διαθέσιμες για τους προσωπικούς δεσμούς του προέδρου της Τουρκίας Erdogan με τον Γιασίναλ-Καντί, τον τραπεζίτη της Al-Qaeda, καθώς και για το ρόλο του γιου του Bilal στην εμπορία του κλεμμένου

πετρελαίου από το ISIS (Daesh). Δεν θα επεκταθούμε περισσότερο, απλά θα αναφέρουμε ότι χωρίς την Τουρκία ο πόλεμος στην Συρία δεν θα εξελισσόταν όπως μέχρι σήμερα, καθώς αποτελεί το υπόβαθρο εκπαίδευσης, και υποστήριξης των τζιχαντιστών και αν ακόμη δεν υπήρχε θα έπρεπε να εφευρεθεί!

ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ (Ιωάννης Μπαλτζώης)

Το 2011 ο συνταγματάρχης Καντάφι λέει σε μια προφητική συνέντευξη στη «Le Monde du Dimanche»: «Θέλω να γίνει κατανοητό πως σε περίπτωση αποσταθεροποίησης της Λιβύης θα ακολουθήσει χάος. Την κατάσταση θα την πάρουν στα χέρια τους οι οπαδοί του Μπιν Λάντεν και οι ένοπλες φράξιες. Θα ακολουθήσει κύμα μετανάστευσης και χιλιάδες μετανάστες θα πλημμυρίσουν την Ευρώπη. Θα βρεθείτε με τον μουλά Ομάρ (του Αφγανιστάν) στο κατώφλι σας». Δυστυχώς για μας, ο Λίβυος ηγέτης επαληθεύεται δραματικά, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις και εκτιμήσεις, μόνο που αντί για τον μουλά Ομάρ, βρεθήκαμε στην Ευρώπη με τον Χαλίφη Baghdadi, τον ηγέτη σήμερα του «Ισλαμικού Κράτους» και τους φανατικούς τζιχαντιστές του.

Το 2015 οι επιπτώσεις της συριακής κρίσης κορυφώνονται και διαχέονται όχι μόνο εξαιτίας της αγριότητας και επιτυχιών του ISIS, όσο ένεκα των τεράστιων προσφυγικών ρευμάτων που συρρέουν στην Ευρώπη αλλά και των τρομοκρατικών επιθέσεων που εξτρεμιστές ισλαμιστές προκαλούν σε ευρωπαϊκές και μη χώρες. Οι προσφυγικές ροές (όχι μόνο από τη Συρία) θέτουν σε δοκιμασία τις αντίστοιχες υπηρεσίες των χωρών διέλευσης και υποδοχής ενώ συνοδεύονται από χιλιάδες λιγότερο «προνομιούχους» οικονομικούς μετανάστες. Σημειωτέον ότι το 60% των Σύρων προσφύγων προέρχεται από περιοχές ελεγχόμενες από τις καθεστωτικές δυνάμεις. Το κύμα των μετακινουμένων πληθυσμών προκαλεί τριγμούς και δικαιολογημένες αντιδράσεις και ανησυχίες στις κοινωνίες των παραπάνω χωρών. Τα κράτη πλέον αδυνατούν να αντιμετωπίσουν τους πρωτοφανείς αριθμούς των εισερχομένων και καταφεύγουν σε ασυντόνιστα και μάλλον αναποτελεσματικά και μεμονωμένα μέτρα με βασικό γνώμονα την παροδική εκτόνωση του προβλήματος, τη μεταφορά του σε άλλους δρώντες, την ικανοποίηση των ψηφοφόρων και την τήρηση πολιτικών ισορροπιών. Συγχρόνως, η ανάγκη αντιμετώπισης των τρομοκρατικών ενεργειών οδηγεί τις χώρες στη λήψη εκτάκτων μέτρων ασφαλείας με τους συνεπαγόμενους περιορισμούς ορισμένων ελευθεριών.

Για να αντιληφθούμε την ισλαμική ιδεολογία και το πώς σκέφτονται και λειτουργούν οι ιδεοληπτικοί εκτελεστές του Κορανίου, ιδιαίτερα στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ, με τις συνεχιζόμενες και κλιμακούμενες τρομοκρατικές επιθέσεις των, θα επικαλεστούμε τον καθηγητή κ Ιωάννη Μάζη για το τι είναι το Ισλάμ και ποιες οι τάσεις του. Το Ισλάμ, αναφέρει ο κ. Μάζης, ως πρωτίστως «δικαιϊκό» σύστημα και δευτερευόντως μεταφυσική, έχει τέσσερις νομικές σχολές, ορίζοντας την κοινωνική

ζωή των πιστών του επί γης. Πρόκειται για τις σχολές Χανμπάλι, Μαλέκι, Σαφεί και Χανάφι. Η προσέγγιση που μας απασχολεί, εν προκειμένω, είναι η Σχολή Χανμπάλι της οποίας απότοκος μαθητής είναι ο Μοχάμεντ Ιμπν Αμπνταλ-Γουαχάμπ που την συνέδεσε με το Βασίλειο της Σαουδικής Αραβίας από τη σύστασή του. Έτσι, το Βασίλειο της Σαουδικής Αραβίας απέκτησε τον προσδιορισμό "ουαχαβιτικό" που σημαίνει ότι το νομικό σύστημα που το διέπει είναι η ερμηνεία του Μοχάμεντ Ιμπν Αμπνταλ-Γουαχάμπ. Είναι, δηλαδή η πιο σκληρή νομική - σουνιτική ερμηνεία του Ισλάμ. Το Ισλάμ δεν είναι μία οποιαδήποτε θρησκεία και για αυτό θα πρέπει να αντιληφθούμε ότι οι Μουσουλμάνοι δράστες τρομοκρατικών χτυπημάτων δεν είναι αλλόφρονες, παρά μόνον πιστοί. Η κουλτούρα μας, αυτή των κλασικών ελληνικών οικουμενικών αξιών του Αριστοτέλη και του Διαφωτισμού, δεν μας επιτρέπει να αντιληφθούμε ούτε τι λέει το Κοράνι ούτε να αντιληφθούμε ότι τις επιθέσεις αυτές υπαγορεύουν ιερά κείμενα. Σε ότι δε αφορά το ISIS, δεν είναι μία νέα ανάγνωση του Ισλάμ, η οικοδόμηση ενός νέου πολιτισμού ή μιας νέας κουλτούρας. Είναι το τέλος του πολιτισμού, η άγνοια, το μίσος για την γνώση, το μίσος για την ελευθερία. Και, μάλιστα, ένα τέλος ταπεινωτικό.

Οι πρόσφυγες λοιπόν είναι το αποτέλεσμα του πολέμου στην Συρία (και του Ιράκ –Αφγανιστάν) και μιας γενικότερης λανθασμένης έως εγκληματικής πολιτικής των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή. «Με την εισβολή στο Ιράκ, η οποία οδήγησε στη γέννηση του «Ισλαμικού Κράτους», η κυβέρνηση των ΗΠΑ διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην αποσταθεροποίηση της Μέσης Ανατολής. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι σύμμαχοί τους, συμπεριλαμβανομένης της Σαουδικής Αραβίας και της Τουρκίας, χρηματοδοτούν και παρέχουν όπλα για την καταπολέμηση των δυνάμεων της κυβέρνησης του Bashar al-Assad στη Συρία. Αυτό έχει επιδεινώσει την κρίση των προσφύγων βλέπουμε τώρα» αναφέρει η καθηγήτρια Marjorie Cohn του Thomas Jefferson School of Law. Ο δε πρώην ΥΠΕΞ των ΗΠΑ στρατηγός Collin Powell, μιλώντας για την εισβολή στο Ιράκ είπε την περίφημη φράση: «If you break it, you own it.» (Αν το σπάσεις, σου ανήκει)!!!Κάτι που οι ΗΠΑ αποφεύγουν επιμελώς να αναλάβουν τις ευθύνες των. Αντίστοιχες όμως ευθύνες για το προσφυγικό πρόβλημα έχει και το συριακό καθεστώς που στην προσπάθειά του να κρατηθεί στην εξουσία χρησιμοποιεί σκληρότατες και αιματηρές μεθόδους συχνά χωρίς να κάνει διάκριση αμάχων και ανταρτών.

ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ ΤΟΥ ΙΡΑΚ (Βασίλης Κοψαχείλης)

Το 2014 σηματοδότησε τη ραγδαία εξάπλωση, στο Ιράκ και τη Συρία, της μέχρι τότε άγνωστης στο ευρύ κοινό εξτρεμιστικής οργάνωσης του Islamic State in Iraq and Syria (ISIS). Εντύπωση επίσης προκάλεσε η ταχεία κατάρρευση του ιρακινού στρατού σε αντίθεση με την αξιοσημείωτη αντοχή του καθεστώτος του Bashar Al-Assad. Τον Αύγουστο του ίδιου έτους, οι ΗΠΑ αναγνωρίζοντας την αποσταθεροποιητική δράση του συγκρότησαν μια ευρεία και ετερόκλητη συμμαχία κρατών για να αντιμετωπίσουν την περαιτέρω εξάπλωση του. Η συμμαχία αυτή, με την ενεργό συμμετοχή περίπου δέκα κρατών, προχώρησε σε αεροπορικούς

βομβαρδισμούς της οργάνωσης ενώ παρείχε και περιορισμένη και κατά περίπτωση, υποστήριξη στους αντιπάλους της. Τα αποτελέσματα των βομβαρδισμών δεν υπήρξαν καθοριστικά και η οργάνωση συνέχισε την εξάπλωση της επανερχόμενη στη χρήση τακτικών ανταρτοπολέμου και ευέλικτων και ευκίνητων μικρών δυνάμεων. Το τέλος του 2014 σημαδεύθηκε από την επιτυχή άμυνα της κουρδικής πόλεως Kobani που κατέστη σύμβολο στον αγώνα κατά των τζιχαντιστών και σύντομα αναχαιτίστηκε και η εξάπλωση τους σε Ιράκ και Συρία.

Σήμερα, φαίνεται ότι έχει επιτευχθεί η ανάσχεση της εξάπλωσης του ISIS σε αμφότερα τα μέτωπα του πολέμου. Η κατεχόμενη μέχρι πρόσφατα επικράτεια από τους τζιχαντιστές χονδρικά ορίζεται από το τρίγωνο με κορυφές Βαγδάτη, Μοσούλη και Racca καθώς και τους τρεις άξονες που ξεκινούν από την τελευταία και προορισμό τις πόλεις Δαμασκό, Homs και Alerro στη Συρία. Το κύριο μέρος του πληθυσμού κατοικεί επί των διαδρόμων-προσβάσεων που συνδέουν τις προαναφερθείσες πόλεις και περιβάλλονται από ερημικές και αφιλόξενες τοποθεσίες προσπελάσιμες όμως από ελαφρές ταχικίνητες δυνάμεις.

Το Δεκέμβριο του 2015, μετά από πολυήμερο αγώνα, οι ιρακινές δυνάμεις πέτυχαν την ανακατάληψη της ιρακινής στρατηγικής πόλεως Ramadi (συνδέει τη Βαγδάτη με τη Racca). Ταυτόχρονα οι κουρδικές δυνάμεις διέκοψαν τον άξονα Μοσούλη-Racca πετυχαίνοντας την εκδίωξη των τζιχαντιστών από τη συνοριακή πόλη Sinjar του βορειοδυτικού Ιράκ. Συγχρόνως οι κυβερνητικές συριακές δυνάμεις εξαπέλυσαν φθινοπωρινές αντεπιθέσεις ανακαταλαμβάνοντας την πόλη Homs και θέτοντας υπό μερικό έλεγχο το Alerro. Εκτιμάται ότι το ISIS απώλεσε περίπου το 15% των εδαφών που έλεγχε στη μεσουράνηση των επιτυχιών του, στις αρχές του 2015. Είναι επίσης γεγονός ότι οι αεροπορικές επιδρομές έχουν συντελέσει στη μείωση της μαχητικής ικανότητας του ISIS και στη σημαντική παρεμπόδιση των κινήσεων των τζιχαντιστών. Οι επιτυχίες της ετερόκλητης «συμμαχίας» δεν σηματοδοτούν την κατάρρευση της οργάνωσης ούτε το σύντομο τερματισμό των συγκρούσεων.

Ένα σημαντικό επιχειρησιακό πλεονέκτημα των δυνάμεων των τζιχαντιστών είναι ότι θεωρούν τα μέτωπα επιχειρήσεων Ιράκ και Συρίας ως ένα ενιαίο θέατρο επιχειρήσεων υπό ενιαία διοίκηση. Αντίθετα οι αντίπαλοι τους όχι μόνο είναι παντελώς ασυντόνιστοι αλλά διατηρούν και συχνά εχθρικές διαθέσεις μεταξύ τους. Το γεγονός αυτό μειώνει τις δυνατότητες συνεργασίας και αφαιρεί ένα σημαντικότατο όπλο από τα χέρια τους. Ας μη ξεχνάμε ότι η μεταπήδηση των τζιχαντιστικών δυνάμεων από το Ιράκ σε Συρία και αντίστροφα είναι το γεγονός που επέτρεψε την ανασυγκρότηση των δυνάμεων τους και τη δυναμική επιστροφή τους. Εδώ και μήνες ετοιμάζεται προσεκτικά η ιρακινή προσπάθεια απελευθέρωσης της Μοσούλης από τις δυνάμεις του «Ισλαμικού Κράτους». Μια τέτοια επιτυχία θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα για τους τζιχαντιστές και στο μέτωπο της Συρίας καθώς θα αποστερήσει την οργάνωση από πηγές στρατολόγησης και υποστήριξης.

ΚΟΥΡΔΟΙ (Βασίλης Κοψαχείλης)

Στη Συρία, το Κουρδικό στοιχείο εκφράζεται πολιτικά από το Democratic Union Party (PYD) και στρατιωτικά συμμετέχει στις επιχειρήσεις ως ανεξάρτητος παίκτης με δικούς του αντικειμενικούς σκοπούς με τον στρατιωτικό βραχίονα του PYD που είναι το People's Protection Units (YPG), όπου σύμφωνα με την Τουρκία διατηρούν σχέσεις συνεργασίας με το Kurdistan Workers Party (PKK). Οι Κούρδοι, με τη συμμετοχή και ορισμένων αραβικών ομάδων, έχουν συγκροτήσει τις Syrian Democratic Forces (SDF) και μάχονται κατά των τζιχαντιστών της Jabhat Fatah al-Sham και του «Ισλαμικού Κράτους». Παράλληλα διεξάγουν πολυμέτωπο αγώνα καθώς έχουν να αντιμετωπίσουν τους Τουρκομάνους, τον τουρκικό στρατό, τμήματα του Free Syrian Army (FSA) αλλά και τις συριακές κυβερνητικές δυνάμεις.

Οι Κούρδοι της Συρίας εκπαιδεύτηκαν και υποστηρίχθηκαν από το 2010 έως και το 2013 από το Ισραήλ, ενώ από το 2014 (πολιορκία του Κομπάνι που αποδείχθηκε το σημείο της ανοικτής μεταστροφής της αμερικανικής πολιτικής υπέρ των Κούρδων) στηρίζονται απροκάλυπτα από τις ΗΠΑ. Το γεγονός ότι έχουν καταφέρει να επικρατήσουν κατά μήκος της τουρκοσυριακής μεθορίου ανατολικά του ποταμού Ευφράτη και να ανακηρύξουν το “κράτος της Rojava” έχει αναβαθμίσει την πολιτική και στρατιωτική τους θέση ενώ οι επιτυχίες τους στον αγώνα κατά των ισλαμιστών εξτρεμιστών τους καθιστά ως τους πλέον αξιόλογους δυτικούς συμμάχους στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας. Υπό αυτές τις συνθήκες οι Κούρδοι Συρίας θεωρούνται πλέον ως αδιαφιλονίκητοι ευνοημένοι (έχοντας υποστεί και πολλαπλές απώλειες) από τη συριακή κρίση και ως μέρος οποιαδήποτε μελλοντικής λύσης στην ευρύτερη περιοχή. Δεν πρέπει να διαφεύγουν της προσοχής μας οι πολλαπλές πολύνεκρες εμφύλιες διαμάχες των κουρδικών παρατάξεων για την εξουσία, γεγονός που στο παρελθόν υπήρξε καταστροφικό για τους αγώνες της ανεξαρτησίας τους και αποτελεί πάντα έναν παράγοντα εκμετάλλευσης από εχθρούς και προσωρινούς «φίλους». Για τους λόγους του πολιτικού πολυκερατισμού των Κούρδων δεν πρέπει να θεωρούμε δεδομένη μια κοινή σύμπραξη τους για την ενίσχυση των προσπαθειών τους. Επιπλέον, δεδομένη δεν πρέπει να εκλαμβάνεται και μια αμερικανική ή ρωσική υποστήριξη για ικανοποίηση των κουρδικών απαιτήσεων (μετά από μια ενδεχόμενη ειρήνευση της περιοχής), εάν και εφόσον αυτό δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα των πρώτων.

Οι ΗΠΑ σταδιακά προσέγγισαν τους Κούρδους της Συρίας τους οποίους, μετά από αρκετούς δισταγμούς, αποφάσισαν να ενισχύουν στρατιωτικά αναγνωρίζοντας το ρόλο τους στην αναχαίτιση των τζιχαντιστών. Μια τέτοια επιλογή αναπόφευκτα δημιούργησε προβλήματα στις σχέσεις ΗΠΑ-Τουρκίας που μετά και την απόπειρα πραξικοπήματος τον Ιούλιο του 2016 οξύνθηκαν ακόμη περισσότερο. Η αμερικανική προσέγγιση προς τους Κούρδους της Συρίας εξυπηρετεί την αντιμετώπιση των εξτρεμιστών ισλαμιστών, δημιουργεί ένα μοχλό πίεσης προς την ενοχλητική πλέον Τουρκία, προσπαθεί να εξουδετερώσει αντίστοιχη προσπάθεια ρωσικής διείσδυσης και δημιουργεί προϋποθέσεις μελλοντικής εξάρτησης των κουρδικών οντοτήτων που

δημιουργούνται «de facto» στην περιοχή. Παράλληλα αποδυναμώνει και τη θέση του καθεστώτος της Δαμασκού. Η αμερικανική αυτή πολιτική ομολογουμένως είναι υψηλού ρίσκου για τις ήδη διαταραγμένες αμερικανοτουρκικές σχέσεις αλλά μάλλον η Ουάσινγκτον έχει επιλέξει το δρόμο της ελεγχόμενης (όπως ελπίζει) αντιπαράθεσης με το καθεστώς του απρόβλεπτου Erdogan.

ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΑΣΣΑΝΤ & ΟΙ ΣΥΜΜΑΧΟΙ ΤΟΥ (Βασίλης Κοψαχείλης)

Μετά την Ρωσική εμπλοκή στη Συριακή κρίση προς στήριξη των κυβερνητικών δυνάμεων, το καθεστώς Assad έχει ανακτήσει την αυτοπεποίθησή του. Αναγνωρίζοντας ότι μετά από 6 χρόνια μαχών, η κατάσταση κάποια στιγμή θα οδηγήσει σε διαπραγματεύσεις για τον σχεδιασμό της επόμενης μέρας στην περιοχή, προσπαθεί να εξασφαλίσει όσο το δυνατό περισσότερα στρατιωτικά ερείσματα προκειμένου να έχει assets στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Πάγια τακτική του συριακού στρατού είναι η περικύκλωση σημαντικών αστικών κόμβων που βρίσκονται στα χέρια των ανταρτών, ο σφοδρός βομβαρδισμός τους, η δημιουργία αφόρητων συνθηκών επιβίωσης και ασφάλειας για τους εγκλωβισμένους αμάχους, ο εξαναγκασμός τους σε εγκατάλειψη της περιοχής, η εν συνεχεία απομόνωση των ανταρτών και η σταδιακή εξολόθρευση τους με χρήση μεμακρυσμένων πυρών αποφεύγοντας μια πολύνεκρη εκ του συστάδην σύγκρουση. Η τακτική αυτή έχει ολέθρια αποτελέσματα για τους εγκλωβισμένους αμάχους, τους οποίους συνήθως εμποδίζουν οι αντικαθεστωτικοί να κινηθούν προς ασφαλέστερες περιοχές.

Εκτός από τη Ρωσία, το καθεστώς Assad, υποστηρίζεται από δυνάμεις Ιρανών, της φιλοϊρανικής λιβανέζικης Hezbollah, την κοινότητα των Αλεβιτών αλλά και μέρους των Χριστιανών και Δρούζων της χώρας που αγωνιούν για να ξεφύγουν από τις θηριωδίες των τζιχαντιστών. Η Συρία και το Ιράν διατηρούσαν στρατιωτική συνεργασία και πριν το 2011. Στη χώρα στάθμευαν περίπου 5000 Ιρανοί στρατιωτικοί σύμβουλοι. Ο αριθμός τους μειώθηκε σε περίπου 2000 το διάστημα 2004-2011. Με το ξέσπασμα της κρίσης ο αριθμός των Ιρανών στρατιωτικών συμβούλων αυξήθηκε, αλλά μέχρι και το 2013 περιορίζονταν στην παροχή υλικότεχνικής στήριξης και πληροφοριών. Από το 2014 έχουν ενεργή συμμετοχή στις επιχειρήσεις, μέσω των Iranian Revolutionary Guard Corps (οι γνωστοί «φρουροί της επανάστασης»). Οι IRGC έχουν δημιουργήσει μια δύναμη σαν Λεγεώνα των Ξένων αποτελούμενη κυρίως από Αφγανούς και Πακιστανούς μισθοφόρους με πολεμική εμπειρία (Τα στελέχη είναι Ιρανοί ενώ οι στρατιώτες Πακιστανοί και Αφγανοί μισθοφόροι). Η συνολική στρατιωτική δύναμη του Ιράν στη Συρία δεν ξεπερνά τις 7000 άνδρες. Είναι πολύ δύσκολο να υπολογιστεί ο αριθμός των μαχητών της Hezbollah που στηρίζουν τις κυβερνητικές δυνάμεις της Συρίας. Δημοσιογραφικές εκτιμήσεις αναφέρονται σε δύναμη περίπου 2000 ανδρών.

Οι κοινότητες των Αλεβιτών, Χριστιανών και Δρούζων επανδρώνουν σε μεγάλο μέρος το συριακό στρατό και στα πλαίσια των κοινοτήτων έχουν συγκροτήσει μικρές δυνάμεις ασφαλείας σε διάσπαρτους θύλακες στην επικράτεια της χώρας. Τελευταία έχουν κάνει την εμφάνιση τους και «ιδιωτικοί» στρατοί που ανήκουν σε ισχυρούς Σύριους επιχειρηματίες και εξασφαλίζουν τις ζωτικές εγκαταστάσεις των επιχειρήσεων τους με παράλληλη σημαντική εμπλοκή σε κάθε είδους παράνομες ενέργειες.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (Δημήτρης Στεργίου)

Η Συρία βρίσκεται από παλιά στο επίκεντρο των ανταγωνισμών με επίκεντρο την ενέργεια. Αυτό συμβαίνει όχι τόσο λόγω των αποθεμάτων της σε υδρογονάνθρακες (είναι πλούσια κυρίως σε φυσικό αέριο) αλλά λόγω της θέσης της. Ήδη μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο όταν ήταν πια φανερό ότι το πετρέλαιο θα κυριαρχούσε ως το βασικό καύσιμο παραγωγής ενέργειας, η περιοχή της Συρίας αποτέλεσε αντικείμενο έντονης διαπραγματεύσεως μεταξύ της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας. Η Γαλλία και ο τότε πρωθυπουργός Clemenceau, προκειμένου να εξασφαλίσει την βρετανική υποστήριξη για την Γαλλική ζώνη επιρροής στη Συρία, αντάλλαξε τη Μοσούλη διατηρώντας ένα μικρό ποσοστό σε μελλοντικές ανακαλύψεις πετρελαίου στην τελευταία. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τον Μάρτιο του 1949, ο δημοκρατικά εκλεγμένος πρόεδρος της Συρίας Shukri-al-Quawatli δίστασε να εγκρίνει τον Trans-Arabian Pipeline, ένα αμερικάνικο σχέδιο προοριζόμενο να ενώσει τις πετρελαιοπηγές της Σαουδικής Αραβίας με τα λιμάνια του Λιβάνου, μέσω Συρίας. Εικάζεται, ότι αυτό αποτέλεσε την αιτία ενός πραξικοπήματος υποκινούμενου από την CIA, προκειμένου να ανατραπεί ο Shukri-al-Quawatli. Σχετικά πρόσφατα, το 2000, το Qatar πρότεινε την κατασκευή ενός αγωγού αερίου 1,500 χιλιομέτρων κόστους 10 δις δολαρίων μέσω Σαουδικής Αραβίας, Ιορδανίας, Συρίας και Τουρκίας. Τα πλούσια κοιτάσματα αερίου του Qatar (South Pars/North Dome) χωρίς τον αγωγό αυτό μπορούν να φτάσουν στην Ευρώπη μόνο μέσω πλοίων LNG γεγονός το οποίο σημαίνει υγραποίηση, μια διαδικασία με αρκετό κόστος. Ο προτεινόμενος αυτός αγωγός θα συνέδεε το Qatar απευθείας με την Ευρώπη μέσω τερματικών σταθμών διανομής στη Τουρκία η οποία θα αποκόμιζε έτσι σημαντικά οικονομικά οφέλη. Ο αγωγός αυτός Qatar/Τουρκίας θα έδινε στα σουνιτικά βασίλεια του Περσικού κόλπου αποφασιστική κυριαρχία στις παγκόσμιες αγορές φυσικού αερίου και θα ενίσχυε το Qatar, τον στενότερο σύμμαχο των ΗΠΑ στον αραβικό κόσμο. Επιπλέον μέσω του αγωγού αυτού η σουνιτική Σαουδική Αραβία θα αποκτούσε σημαντική επιρροή στη σιτική Συρία. Ο Assad όχι μόνο είχε αντιταχθεί σε αυτόν τον αγωγό, αλλά είχε υποστηρίξει και το λεγόμενο «Ισλαμικό αγωγό» ο οποίος είχε την έγκριση της Ρωσίας. Η όδευση του «Ισλαμικού αγωγού» θα ξεκινούσε από την ιρανική πλευρά του γιγάντιου κοιτάσματος (South Pars/North Dome) και μέσω Συρίας θα κατέληγε στους λιμένες του Λιβάνου. Με αυτόν τον τρόπο ο αγωγός αυτός θα καθιστούσε το σιιτικό Ιράν και όχι το σουνιτικό Qatar τον κύριο προμηθευτή της ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας και θα αύξανε δραματικά την επιρροή της Τεχεράνης στη Μέση Ανατολή και τον κόσμο. Η επιλογή αυτή του Assad, να αντιταχθεί στα

υποστηριζόμενα από τη Δύση σχέδια, προβάλλεται ως μια από τις βασικές αιτίες στοχοποίησης του καθεστώτος του με το ξέσπασμα της «αραβικής άνοιξης» καίτοι αρκετά χρόνια πριν είχαν αρχίσει οι διεργασίες αποδόμησης του.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ (Ιπποκράτης Δασκαλάκης)

Η κρίση της Συρίας έχει ήδη εισέλθει στο έκτο χρόνο και παρά την εξάντληση των εμπλεκόμενων δεν διαφαίνονται ελπίδες επίλυσης. Αντίθετα, ο αριθμός των, άμεσα και έμμεσα, εμπλεκόμενων σταδιακά αυξάνεται γεγονός που σύμφωνα με στατιστικές μελέτες μεγιστοποιεί και την πιθανή διάρκεια της σύγκρουσης. Το σκηνικό έχει καταστεί από τον πρόσφατο Αύγουστο, ακόμη πιο σύνθετο με την περιορισμένη τουρκική στρατιωτική επέμβαση στη Βόρεια Συρία με κύρια στόχευση τους Κούρδους μαχητές και δευτερευόντως τις δυνάμεις του «Ισλαμικού Κράτους». Συγχρόνως, υπό το φάσμα της συριακής κρίσεως, η αδυσώπητη αντιπαλότητα των δύο μουσουλμανικών «υποσυστημάτων» (σουνιτικό-σιΐτικό) καθημερινά καθίσταται πιο έντονη καθώς ανεξέλεγκτοι «παικτές» συστρατεύονται στις τάξεις των δύο πλευρών έχοντας συχνά «μαξιμαλιστικές» ή «επαναστατικές» επιδιώξεις και ζήλο.

Παρά τη συνεχή ενίσχυση των εμπολέμων, οι συνεχείς παλινδρομήσεις στα πεδία των μαχών αποδεικνύουν την αδυναμία επικράτησης οποιοδήποτε αντιπάλου ως αποτέλεσμα της πολυδιάσπασης των παρατάξεων και της φθοράς που έχουν υποστεί άπαντες. Οι ομάδες των αντικαθεστωτικών καλύπτουν πλέον ένα ευρύ φάσμα αντιλήψεων, συμφερόντων, δοξασιών που κυμαίνεται από την επιδίωξη εγκαθίδρυσης ενός καθεστώτος μεσαιωνικού θρησκευτικού φανατισμού μέχρι και την απλή συμμετοχή σε λεηλασίες και πράξεις βαρβαρότητας και ατομικού πλουτισμού. Ξένοι μαχητές που συμμετέχουν στις συγκρούσεις επιδεικνύουν μια παντελή αδιαφορία έως και σκληρότητα έναντι των ντόπιων κατοίκων και οι πράξεις ανελέητης και αδικαιολόγητης βίας είναι στην καθημερινότητα όλων των πλευρών.

Αντίστοιχα, οι εξαντλημένες δυνάμεις του καθεστώτος της Δαμασκού έχουν υποκατασταθεί σε μεγάλο βαθμό από δυνάμεις που παρέχει το Ιράν, μέλη της Hezbollah και από «ιδιωτικούς στρατούς» που προσπαθούν να διαφυλάξουν τα συμφέροντα των «αφεντικών» τους αλλά και τις εγκληματικές ενέργειες που τροφοδοτούν την ισχύ τους. Παράλληλα, οι συριακές ένοπλες δυνάμεις προσπαθούν με χρήση μεμακρυσμένων πυρών να καταστρέψουν τους αντιπάλους, αποφεύγοντας δικές τους απώλειες και αδιαφορώντας για τις παράπλευρες απώλειες. Δεκάδες είναι πλέον οι μεγαλύτερες ή μικρότερες οργανώσεις που συμμετέχουν στη σύγκρουση με αντικρουόμενα έως και απροσδιόριστα συμφέροντα και σύνηθες το φαινόμενο της μεταπήδησης από τη μια πλευρά στην άλλη.

Η παραπάνω κατάσταση οδηγεί στο μηδενισμό των ελπίδων επίτευξης μιας προσωρινής έστω εκχειρίας καθόσον είναι αναρίθμητος ο αριθμός των εμπλεκόμενων που δυναμιτίζουν την κάθε διαμεσολάβηση και καθιστούν ματαιοπονία κάθε προσπάθεια εξεύρεσης λύσεως. Αν μάλιστα συνυπολογίσουμε ότι

ορισμένοι εξ αυτών, ένεκα πεπιοθήσεων, αρνούνται οποιαδήποτε συνδιαλλαγή και επιδιώκουν μόνο την τελική και άνευ όρων επικράτηση τους, αντιλαμβανόμεστε τη δυσκολία οποιοδήποτε εγχειρήματος επιβολής της ειρήνης. Ακόμη όμως και οι γειτονικές χώρες που υποδαυλίζουν τις συγκρούσεις δύσκολα πλέον μπορούν να υποχωρήσουν καθώς το κόστος της μέχρι σήμερα εμπλοκής είναι υψηλό και διακινδυνεύονται θέματα γοήτρου και επικράτησης σε ένα παιχνίδι «μηδενικού αθροίσματος» μεταξύ των δύο αντιπάλων συνασπισμών (σουνιτικού-σιϊτικού). Αντίστοιχη και η αντίληψη των οπαδών του καθεστώτος Assad που έχουν συνδέσει ακόμη και τη φυσική τους επιβίωση από τη διατήρηση του ελέγχου μέρους της Συρίας πάση θυσία.

Με κάποια καθυστέρηση, οι σουνιτικές μοναρχίες στην Αραβική Χερσόνησο έχουν αρχίσει να ανησυχούν για την ανεξέλεγκτη γιγάντωση του «Ισλαμικού Κράτους» και των άλλων εξτρεμιστικών ομάδων που ακόμη και σήμερα συνεχίζουν να λαμβάνουν την υποστήριξη τους. Μια αποσταθεροποιητική πολιτική που συνεχίζεται εδώ και χρόνια μέσω της ενίσχυσης σουνιτικών εξτρεμιστικών οργανώσεων, κυρίως από τη Σαουδική Αραβία, παρά τη δεδηλωμένη αντίθεση των πρώτων προς όλες τις «άπιστες» και διεφθαρμένες μοναρχίες του Κόλπου. Στο σημείο αυτό ίσως ο δυτικός ορθολογισμός αδυνατεί να κατανοήσει όλα αυτές τις συμπεριφορές που απορρέουν από θεολογικές αντιπαραθέσεις, τύποις ομόδοξων, αλλά ταυτόχρονα συγκρουσιακών δογμάτων, που περιπλέκονται από οικονομικά συμφέροντα και έναν ανηλεή αγώνα επιβίωσης των οικογενειακών καθεστώτων, μέλη των οποίων ευρίσκονται σε όλες τις πλευρές των δυνητικών ανταγωνιστών.

Η τουρκική επέμβαση όπως προείπαμε έχει περιπλέξει ακόμη περισσότερο την κατάσταση αλλά οι πρώτες ενδείξεις συνηγορούν ότι η Άγκυρα δεν φαίνεται πρόθυμη επί του παρόντος να κινηθεί πέραν των ορίων που τέθηκαν από ΗΠΑ και Ρωσία. Οι υποστηριζόμενες από τους Τούρκους αντιπολιτευτικές δυνάμεις δεν αναμένεται να κινηθούν ανατολικά του Ευφράτη ή ακόμη και να έρθουν σε σύγκρουση με το συριακό στρατό περίξ της πόλεως Aleppo. Επιθυμητός στόχος των Αμερικανών είναι η εκκαθάριση της τουρκικοσυριακής μεθορίου και η εν συνεχεία ταυτόχρονη κίνηση των ετερόκλητων συμμάχων (συμπεριλαμβανομένων και των SDF) κατά της Raqqa προς εξουδετέρωση του «Ισλαμικού Κράτους». Μια τέτοια επιχείρηση μάλλον θα συγχρονιστεί και με την πολυαναμενόμενη επίθεση για εκδίωξη των τζιχαντιστών από τη Μοσούλη. Ήδη οι ανησυχίες των επιτελείων μετατοπίζονται από την εξέλιξη των μαχών εναντίον των τζιχαντιστών στην αγωνία για την αποφυγή δυσάρεστων τριβών μεταξύ των ετερόκλητων «συμμάχων» για τον έλεγχο των περιοχών που θα ελευθερωθούν και για τυχόν ρεβανσιστικές συμπεριφορές. Η κατάσταση γίνεται ακόμη πιο περίπλοκη καθώς οι εμπλεκόμενοι προσπαθούν να προωθήσουν τα ενεργειακά τους σχέδια, τα οποία συχνά έρχονται σε αντίθεση με τα συμφέροντα των συμμάχων και «πατρώνων» τους. Επιπλέον το μακροχρόνιο και δυσεπίλυτο κουρδικό πρόβλημα φαίνεται να έχει αποκτήσει μια νέα δυναμική ικανή να τροφοδοτήσει την περιοχή με συνεχόμενες συγκρούσεις τα

επόμενα χρόνια επιφέροντας ακόμη, λιγότερο ή περισσότερο, θεαματικές μεταβολές των συνόρων.

Επανερχόμενοι στη συριακή κρίση διακρίνουμε την εξάντληση των εμπλεκόμενων και την αδυναμία επίτευξης στρατιωτικής νίκης παρά την εμπλοκή ξένων δυνάμεων και ενισχύσεων σε προσωπικό, μέσα, υποστήριξη και χρήματα. Πιθανόν το δυσκολότερο σημείο της λύσεως είναι η επιβολή της ειρήνευσης καθόσον θα απαιτηθεί η στρατιωτική-πολιτική-οικονομική και ιδεολογική συντριβή του «Ισλαμικού Κράτους» (αλλά και των υπολοίπων ισλαμιστικών εξτρεμιστικών οργανώσεων) χωρίς να διαταραχθούν οι ευαίσθητες ισορροπίες στην περιοχή. Η επίτευξη αυτού του στόχου αναπόφευκτα θα απαιτήσει τη διεξαγωγή και χερσαίων επιχειρήσεων για αντιμετώπιση αυτών των οργανώσεων αλλά παράλληλα και για την απεμπλοκή των υπολοίπων αντιπάλων της συριακής κρίσης και την εξασφάλιση της εσωτερικής ασφάλειας. Το κύριο λοιπόν θέμα εστιάζεται στην εξεύρεση των κατάλληλων πρόθυμων αλλά και ικανών δυνάμεων που θα επιτύχουν το στόχο αυτό στα πλαίσια μιας συνολικής πολιτικής λύσης. Η μερική ή ακόμη και πλήρης απόσυρση / αντικατάσταση του καθεστώτος Assad δύναται να επιτευχθεί, σε δεύτερο χρόνο, με κατάλληλες ενέργειες, διασφαλίσεις και πιέσεις εφόσον υπάρξει σύμπλευση των μεγάλων δυνάμεων. Το παράδειγμα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και των συνθηκών του Dayton αποτελεί περίπτωση μιας μη πλήρους λειτουργικής λύσης η οποία όμως πέτυχε να σταματήσει την εμφύλια διαμάχη μεταφέροντας σε ένα αβέβαιο μέλλον την επιτυχή λειτουργική ολοκλήρωση της προβληματικής συνομοσπονδίας των ορκισμένων αντιπάλων. Επιπλέον, οι συνθήκες του Dayton δεν επέβαλαν την άμεση απομάκρυνση ή και τιμωρία των σκληροπυρηνικών ηγετών των Σερβοβοσνίων Radovan Karadžić και Ratko Mladić αλλά ορθά έδωσαν προτεραιότητα στην ειρήνευση της περιοχής προβλέποντας, τη σε δεύτερη φάση αναίμακτη απομάκρυνση τους με πρωτοβουλίες των πρώην υποστηρικτών τους. Ανάλογη προνοητικότητα πρέπει να δοθεί και για το καθεστώς του Άσσαντ το οποίο, ορθά για σημαντική μερίδα του πληθυσμού, αποτελεί την εγγύηση της ασφάλειας του αλλά και των συμφερόντων ορισμένων σημαντικών κρατικών δρώντων.

Σε κάθε περίπτωση, η ειρήνευση στη Συρία διέρχεται από τις αμερικανορωσικές σχέσεις και τη δυνατότητα προσέγγισης και εξεύρεσης μιας συμβιβαστικής λύσης. Ευλόγως κανείς αναρωτιέται αν τα συμφέροντα των δύο υπερδυνάμεων είναι τόσο πολύ αποκλίνοντα που εμποδίζουν την εξεύρεση μιας κοινής πορείας. Ενδεχομένως δεν υφίστανται αγεφύρωτες διαφορές στο ζήτημα της συριακής κρίσεως και της ευρύτερης περιοχής. Τα δυσεπίλυτα θέματα αφορούν την περιοχή της Ουκρανίας όπου η Μόσχα δεν εμφανίζεται πρόθυμη για συμβιβασμούς καθώς κρίνει ότι θίγονται καίρια συμφέροντα στο ζωτικό της χώρο. Πιθανόν, η Ρωσία επιδιώκει να επιτύχει μια συνολική διευθέτηση των προβλημάτων εκμεταλλευόμενη τη στρατιωτική της παρουσία (επίσημη και ανεπίσημη) στις περιοχές των συγκρούσεων.

Στα όμματα αρκετών στρατηγικών αναλυτών, η επαναπροσέγγιση ΗΠΑ-Ρωσίας (με μια λύση «πακέτο» για τα ανοικτά προβλήματα) καθίσταται καθημερινά περισσότερο αναγκαία. Δυστυχώς όμως, οι δηλώσεις και ενέργειες των τελευταίων ημερών δείχνουν μια επικίνδυνη απομάκρυνση των δύο πλευρών που ενδεχομένως να οδηγήσει σε μια διεύρυνση του ανταγωνισμού και των μεταξύ τους τριβών. Οι συνέπειες της συριακής κρίσης και η έρπουσα οικονομική ύφεση, αν συνδυαστούν και με μια δραματική επιδείνωση της κρίσεως Ρωσίας-Δύσης εκτιμάται ότι θα επηρεάσουν αρνητικά το σύνολο των χωρών. Οι ΗΠΑ και η Ρωσία έχουν αρκετούς λόγους (διαφορετικούς) να είναι ευχαριστημένες από την παρούσα ισορροπία και μάλλον η προσοχή τους στρέφεται στην Ασία, στην διασφάλιση των κερδών τους και στην οικονομική τους ενδυνάμωση. Μια μη ελεγχόμενη κατάσταση στη Μέση Ανατολή που θα δημιουργήσει περαιτέρω ρήξη στις σχέσεις τους εκτιμάται ότι δεν αποτελεί επιδίωξη τους, αλλά απλά ένα μέσο πίεσης. Φυσικά σε κάθε πλευρά υπάρχουν οι δυνάμεις εκείνες οι οποίες επιθυμούν την περαιτέρω όξυνση των σχέσεων, αλλά μάλλον αποτελούν μη κυρίαρχη τάση.

Βέβαια, ο χρόνος για τη επίτευξη μιας συμφωνίας για ειρήνευση στη Συρία, έχει μάλλον εξαντληθεί εν όψει των αμερικανικών προεδρικών εκλογών και κάθε πρωτοβουλία φαίνεται ότι θα ξεκινήσει την άνοιξη με τον νέο ένοικο του Λευκού Οίκου. Τις ερχόμενες εβδομάδες, η κυβέρνηση Obama δύσκολα θα αποδεχθεί τις ρωσικές απαιτήσεις. Έως τότε, όλοι οι εμπλεκόμενοι θα προσπαθήσουν να ισχυροποιήσουν τις θέσεις τους δοκιμάζοντας συγχρόνως τις αντοχές των αντιπάλων και βολιδοσκοπώντας με προσεκτικές κινήσεις τις αντιδράσεις των υπερδυνάμεων. Δυστυχώς όμως, ο συριακός λαός θα συνεχίσει να πληρώνει με αίμα τους ανταγωνισμούς των «μικρών-μεσαίων-μεγάλων» παικτών και η απελπισία θα τροφοδοτεί τους εξτρεμιστές.

Η παρούσα ανάλυση αποτελεί συλλογική προσπάθεια των παρακάτω:

- Δασκαλάκη Ιπποκράτη, Υπγυ εα, διευθυντή μελετών του ΕΛΙΣΜΕ.
- Κοψαχείλη Βασίλη, διεθνολόγου-στρατηγικού αναλυτή.
- Μπαλτζώη Ιωάννη, Αντγυ εα, μέλους του ΔΣ του ΕΛΙΣΜΕ.
- Στεργίου Δημήτρη, Σχη εα, μέλους του ΕΛΙΣΜΕ.